

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION ELECTRONIC COMMERCE OF MEDICINES IN UKRAINE

Дуліба Є.В., д.ю.н., доцент,
професор кафедри адміністративно-правових та кримінально-правових дисциплін
Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'ячука

У статті розглядається адміністративно-правове регулювання електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні. Автор дійшов висновку про те, що еволюція технологій сприяла поліпшенню особистого комфорту всіх людей і появи у світі е-аптек. Рецесія світової економіки, поширення по всьому світу пандемії COVID-19 вплинули на необхідність забезпечення доступності життєво важливих лікарських засобів і стали підґрунтям для впровадження дистанційної роздрібно торгівлі лікарськими засобами в Україні.

Проведений аналіз адміністративно-правового регулювання електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні дав змогу зробити висновок, що низка прийнятих нормативно-правових актів заклала основу для правового регулювання електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні, надавши право суб'єкту господарювання, які мають ліцензії на роздрібно торгівлю лікарськими засобами, проваджувати е-аптеки на території України.

Виділено основні проблемні питання адміністративно-правового регулювання функціонування е-аптек в Україні. Визначено основні проблеми, які не були враховані у чинному законодавстві й які необхідно впроваджувати: урегулювання питання доставки лікарських засобів, що відпускаються за рецептом; урегулювання питання доставки лікарських засобів до кінцевих споживачів у частині забезпечення якості лікарського засобу; захист кінцевого споживача від порушення правил відпуску та доставки лікарських засобів, а також від фальсифікованих та підроблених лікарських засобів; урегулювання питання щодо притягнення особи до адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення правил відпуску та доставки лікарських засобів; урегулювання питання щодо особливостей застосування реєстраторів розрахункових операцій під час доставки лікарських засобів споживачу.

Ключові слова: лікарські засоби, е-аптека, електронна торгівля лікарськими засобами, адміністративно-правове регулювання.

The article deals with the administrative and legal regulation of electronic trade in medicines in Ukraine.

The author concluded that the evolution of technology had improved the personal comfort of all people and the appearance of e-pharmacies in the world. The recession of the world economy and the worldwide spread of the Covid-19 pandemic has affected the need to ensure the availability of vital medicines and have become the basis for the introduction of remote retailing of medicines in Ukraine.

An analysis of the legal and administrative regulation of electronic commerce in medicines in Ukraine led to the conclusion that several regulations have been adopted legal acts have laid the basis for the legal regulation of the electronic trade in medicines in Ukraine, granting the right to economic entities that have licenses for the retail trade in medicines and providing e-pharmacies on the territory of Ukraine.

The main problematic issues of administrative and legal regulation of e-pharmacies in Ukraine are highlighted.

It is pointed to the main problems that have not been taken into account in the current legislation and that need to be addressed: settlement of the issue of delivery of prescription drugs; settlement of the issue of delivery of medicines to end consumers in terms of ensuring the quality of the medicine; protection of the final consumer from violation of the rules of release and delivery of medicines, as well as from counterfeit medicines; settlement of the issue of bringing a person to administrative and criminal liability for violation of the rules of release and delivery of medicines; settlement of the issue of the peculiarities of the use of registrars of settlement operations in the delivery of medicines to the consumer.

Key words: medicines, e-pharmacy, electronic trade in medicines, administrative and legal regulation.

Сфера охорони здоров'я є пріоритетним напрямом діяльності будь-якої держави світу. Забезпечення населення лікарськими засобами та підвищення рівня їх доступності в Україні є невід'ємними складниками державної політики у сфері охорони здоров'я, яка спрямована на створення системи, орієнтованої на пацієнта, як це впроваджено у розвинутих європейських державах [1]. До того ж надання первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої), паліативної медичної допомоги, реабілітації у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги дітям до 16 років чи медичної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами неможливе без застосування лікарських засобів [2]. Лікарські засоби можуть вилікувати, полегшити симптоми, відстрочити початок захворювання або запобігти ускладненням.

Питання, що стосуються різних аспектів обігу лікарських засобів в Україні, досліджували у своїх працях різні вчені з різних галузей. Зокрема, О.В. Пасечник своє дослідження «Інтеграційно-правове регулювання обігу лікарських засобів у ЄС» (2015 р.) присвятила правовому регулюванню обігу лікарських засобів [3]. Н.В. Волк, О.П. Світличним у монографії «Адміністративно-правове регулювання фармацевтичної діяльності в Україні: шляхи вдосконалення» (2018 р.) розкрито сучасний стан та основні напрями державного регулювання фармацевтичної діяльності в Україні, у тому числі стандартизація, ліцензування та сертифікація як управлінський процес

регулювання діяльності суб'єктів публічного управління фармацевтичної галузі [4]. О.Г. Стельченко у монографії «Публічне адміністрування у обігу лікарських засобів» (2020 р.) розглянуто сфери обігу лікарських засобів як об'єкт публічного адміністрування в державі [5]. Збільшення кількості споживачів Інтернету, розширений доступ до Інтернет-послуг, розвиток електронної комерції сприяли впровадженню електронної торгівлі лікарськими засобами у світі (е-аптека), а також заклали основи для впровадження такої торгівлі і в Україні, що потребує створення дієвого адміністративно-правового регулювання цієї сфери.

Еволюція технологій сприяла поліпшенню особистого комфорту всіх людей. Електронна торгівля лікарськими засобами, або е-аптека, – це аптеки, які працюють через мережу Інтернет та здійснюють надання послуг шляхом доставки лікарських засобів для кінцевого споживача. У таких аптеках продають різноманітні товари, включаючи безрецептурні лікарські засоби, лікарські засоби, які відпускаються за рецептом, добавки для здоров'я, косметичні засоби. Е-аптеки пропонують комфорт і доступність, адже людині потрібно лише оформити замовлення лікарських засобів, а про все інше, включаючи доставку замовлення, піклується е-аптека. До того ж е-аптеки можуть пропонувати покупцям деякі сервіси, що заохочують осіб користуватися таким способом купівлі лікарських засобів. Це можуть бути онлайн-послуга фармацевта, дані про

взаємодію лікарських засобів, симптомів, дані про менш дорогі замінники. Наявність такої інформації надає можливість покупцеві вдосконалити свій вибір, що призводить до його добробуту.

Сьогодні е-аптеки функціонують у більшості країн Європи (Франції, Великобританії, Чехії, Нідерландах, Німеччині, Італії, Іспанії, Польщі тощо), Північній Америці (США, Канаді), Азійсько-Тихоокеанського регіону (Китаї, Індії, Японії, Австралії). Лише у 2020 р. ринок електронних аптек оцінювався приблизно в 60 430,14 млн доларів США, і, як очікується, у 2026 р. дохід становитиме 136 160,27 млн [6].

В Україні вже робилися спроби запровадження дистанційної торгівлі та продаж лікарських засобів за допомогою мережі Інтернет. Зокрема, Наказом Міністерства економіки України від 19.04.2007 № 103 «Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями» затверджено правила продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями, що поширювалися на суб'єктів господарювання сфери торгівлі незалежно від форм власності, які зареєстровані в установленому порядку. У п. 1.3. таких правил зазначалося, що асортимент товарів, що продаються на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями, визначаються суб'єктом господарювання самостійно, крім товарів, продаж яких згідно із законодавством заборонено. А в окремих передбачених законодавчими актами випадках суб'єкт господарювання, що здійснює продаж товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями, повинен отримати відповідні дозвільні документи (ліцензії, торговельний патент тощо) [7]. До того ж, відповідно до Листа Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва від 11.01.2014 № 196/0/20-14, роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет, включає діяльність із роздрібною торгівлю, коли покупець здійснює свій вибір, засновуючись на рекламних оголошеннях, каталогах, інформації вебсайтів чи будь-якій іншій рекламній продукції, та здійснює замовлення поштою, телефоном або через мережу Інтернет (зазвичай за допомогою спеціальних засобів, розміщених на вебсайті) [8]. Виходячи з розуміння трактування поняття «лікарські засоби», що міститься у Законі України «Про лікарські засоби» [2], можна констатувати той факт, що електронна роздрібна торгівля лікарськими засобами в певному форматі вже існувала в Україні.

Відповідно до Закону України «Про лікарські засоби», лікарський засіб – це будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), що має властивості та призначена для лікування або профілактики захворювань у людей, чи будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), яка може бути призначена для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу. До лікарських засобів належать: АФІ, продукція in bulk; готові лікарські засоби (лікарські препарати, ліки, медикаменти); гомеопатичні засоби; засоби, які використовуються для виявлення збудників хвороб, а також боротьби зі збудниками хвороб або паразитами; лікарські косметичні засоби та лікарські домашки до харчових продуктів [2].

Утім, із прийняттям Закону України від «Про ліцензування видів господарської діяльності» [9], а в подальшому й у Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (окрім активних фармацевтичних інгредієнтів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від

30.11.2016 № 929, дистанційна торгівля лікарськими засобами була визнана забороненою, а торгівля лікарськими засобами дозволялася виключно через аптечні заклади [10]. Однак роздрібна торгівля окремими видами лікарських засобів тривала й надалі, про що свідчить наявність у мережі Інтернету різноманітних вебсайтів, які здійснюють роздрібну торгівлю лікарськими засобами.

Із поширенням пандемії COVID-19 у світі всі країни почали працювати над забезпеченням потоку життєво необхідних лікарських засобів та медичних засобів і над усуненням перебоїв у глобальних мережах поставок, підтримкою здоров'я та добробуту всіх людей [11, с. 151]. Рецесія світової економіки, поширення по всьому світу пандемії COVID-19 вплинули на всі аспекти життя країн, а необхідність у забезпеченні доступності життєво важливих лікарських засобів стала підґрунтям для впровадження дистанційної роздрібною торгівлі лікарськими засобами в Україні. Таким чином, саме пандемія COVID-19 стала поштовхом для нової спроби впровадження електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні і надання доступу для пересічного громадянина купувати лікарські засоби у мережі Інтернет.

Перші зміни у напрямі електронної торгівлі лікарськими засобами були впроваджені Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2020 № 220 «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (окрім активних фармацевтичних інгредієнтів)» [12]. У разі встановлення Кабінетом Міністрів України карантину або введення надзвичайного стану на період його встановлення ліцензіатам, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з роздрібною торгівлю лікарськими засобами, дозволяється здійснювати торгівлю лікарськими засобами та супутніми товарами дистанційно, організувати та здійснювати доставку лікарських засобів та супутніх товарів безпосередньо споживачам із дотриманням умов зберігання лікарських засобів, визначених виробником під час їх транспортування, зокрема із залученням на договірних засадах операторів поштового зв'язку [12]. Однак дія цього пункту не поширювалася на лікарські засоби, що відпускаються виключно за рецептом лікаря, згідно з умовами відпуску, визначеними в інструкції для медичного застосування, крім тих, які включені до Реєстру лікарських засобів, які підлягають реімбурсації, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17.03.2017 № 152 «Про забезпечення доступності лікарських засобів», лікарські засоби, обіг яких потребує наявності ліцензії на культивування рослин, включених до таблиці І переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 № 770, розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізацію (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку; сильнодіючі та отруйні лікарські засоби; лікарські засоби, які потребують особливих умов зберігання [12].

Наступний крок був зроблений із прийняттям Закону України від 17.09.2020 № 904-IX «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби», що закладає правове регулювання електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні, надавши право суб'єктам господарювання, які мають ліцензію на роздрібну торгівлю лікарськими засобами, проваджувати е-аптеки на території України [13].

Відповідно до пояснювальної записки до проекту цього Закону, метою прийняття цього Закону було врегулювання правовідносин у сфері дистанційної торгівлі

лікарськими засобами та забезпечення захисту кінцевого споживача від таких ризиків, як недотримання умов зберігання та перевезення лікарських засобів; порушення процедури обігу лікарських засобів включно з можливістю потрапляння до пацієнта нежкісних або фальсифікованих засобів; збільшення відсотку випадків самолікування і, як наслідок, негативного впливу на здоров'я кінцевого споживача; відсутність належної фармацевтичної опіки по відношенню до споживача; неконтрольоване і незаконне втручання умовних сервісів та сторонніх осіб у процес доставки лікарських засобів, які не мають права її здійснювати в Україні [14].

Поряд із цим аналіз внесених змін до ст. 19 Закону України «Про лікарські засоби» демонструє той факт, що не всі завдання щодо провадження електронної торгівлі лікарськими засобами враховано та втілено в життя, існує низка проблем, які потрібно вирішити у найближчий час.

Перш за все слід почати з того, що сьогодні в Україні організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, порядок учинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначення прав й обов'язків учасників відносин у сфері електронної комерції регулюються Законом України від 03.09.2015 № 675-VIII «Про електронну комерцію» [15]. Будучи базовим законом у сфері регулювання відносин, що складаються з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, у Законі містяться трактування понять, що слід використовувати в подальшому під час прийняття інших законів чи підзаконних нормативно-правових актів в Україні. Зокрема, у ст. 3 Закону України від 03.09.2015 № 675-VIII «Про електронну комерцію» використовується поняття «електронна торгівля», що є господарською діяльністю у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом учинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Окрім того, Закон містить поняття «реалізація товару дистанційним способом», під яким розуміється укладення електронного договору на підставі ознайомлення покупця з описом товару, наданим продавцем у порядку, визначеному цим Законом, шляхом забезпечення доступу до каталогів, проспектів, буклетів, фотографій тощо з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, телевізійного, поштового, радіозв'язку або в інший спосіб, що виключає можливість безпосереднього ознайомлення покупця з товаром або зі зразками товару під час укладення такого договору [15]. Утім, у Законі України від 17.09.2020 № 904-IX «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» щодо здійснення електронної роздрібно-торгівлі лікарськими засобами» використовується не поняття «електронна торгівля», а поняття «електронна роздрібно-торгівля», при цьому про «електронну оптову торгівлю» не йдеться.

Далі Законом України від 17.09.2020 № 904-IX «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» визначено, що для здійснення електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні суб'єкти господарювання повинні отримати ліцензію на роздрібно-торгівлю лікарськими засобами та бути внесені до Переліку суб'єктів господарювання, що мають право на здійснення електронної роздрібно-торгівлі лікарськими засобами. Такий перелік має бути сформований Державною службою України за лікарськими засобами і контролю за наркотиками та розміщений на офіційному вебсайті цього органу з подальшим веденням та внесенням відомостей про таких суб'єктів господарювання, зокрема: назви суб'єкта господарювання; адреси місця знаходження та місця провадження діяльності (із зазначенням аптечних закладів, з яких здійснюється доставка лікарського засобу); дати початку діяльності з електронної роздрібно-

торгівлі лікарськими засобами; адреси вебсайту, що використовується для цих цілей; електронної медичної інформаційної системи, що використовується для цих цілей (за наявності) [13].

Сьогодні роздрібно-торгівля лікарськими засобами на території України здійснюється суб'єктами господарювання на підставі ліцензії, що видається відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 7 Закону України від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» [9] з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про лікарські засоби» та з дотриманням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібно-торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (окрім активних фармацевтичних інгредієнтів), затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 929 [10]. Інформація про наявність у суб'єкта господарювання права на провадження діяльності з роздрібно-торгівлі лікарськими засобами за визначеними відокремленими структурними підрозділами відображається у Ліцензійному реєстрі з виробництва лікарських засобів (в умовах аптеки), оптової та роздрібно-торгівлі лікарськими засобами. Такий реєстр є автоматизованою системою збору, накопичення та обробки даних про суб'єктів господарювання, які в установленому законом порядку звернулися до Державної служби України з лікарських засобів та контролю над наркотиками із заявою про отримання ліцензії, провадять діяльність на підставі ліцензії, дія ліцензії яких зупинена, ліцензії яких анульована [16].

Положення ст. 19 Закону України «Про лікарські засоби» про те, що порядок здійснення електронної роздрібно-торгівлі лікарськими засобами та їх доставки споживачам визначаються ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з роздрібно-торгівлі лікарськими засобами [2], свідчить про те, що законодавець передбачив наявність певних умов для здійснення такої торгівлі. Утім, сьогодні п. 27 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібно-торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (окрім активних фармацевтичних інгредієнтів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 929, і надалі передбачає, що торгівля лікарськими засобами здійснюється виключно через аптечні заклади і не може здійснюватися дистанційно та шляхом електронної торгівлі, а також поштою і через будь-які заклади, крім аптечних, та поза ними [10].

Звичайно, можна враховувати той факт, що всі зміни до ст. 19 Закону України «Про лікарські засоби» набирають чинності через три місяці зі дня набрання чинності закону. Ураховуючи те, що офіційно Закон був опублікований 13.10.2020 в офіційному виданні «Голос України» № 189, то 14 січня 2021 р. зміни набирають чинності [17]. Однак уважаємо, що саме в період поки зміни не набрали чинності, КМ України як вищий орган виконавчої влади мав би розробити нормативно-правові акти, необхідні для реалізації Закону, привнести свої нормативно-правові акти у відповідність, забезпечити затвердження порядку ведення переліку суб'єктів господарювання, що мають право на здійснення електронної роздрібно-торгівлі лікарськими засобами, та опису, зображення і порядку використання логотипа для ідентифікації ліцензіатів, що мають право на здійснення електронної роздрібно-торгівлі лікарськими засобами, а також формування та ведення Державною службою з лікарських засобів та контролю за наркотиками Переліку суб'єктів господарювання, що мають право на здійснення електронної роздрібно-торгівлі лікарськими засобами, та розміщення його у вільному доступі на своєму офіційному веб-сайті [13]. Однак таких заходів не здійснено.

До того ж Законом України від 17.09.2020 № 904-ІХ «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» визначено, що суб'єкт господарювання, що здійснює електронну роздрібну торгівлю лікарськими засобами, має створити свій вебсайт для електронної торгівлі. На такому сайті, окрім асортименту лікарських засобів, має міститися інформація про контактні дані Держлікслужби як органу ліцензування, нагляду та контролю якості лікарських засобів, а також логотип із гіперпосиланням, що відображається на кожній сторінці вебсайту та переводить споживача на сторінку Переліку суб'єктів господарювання, що мають право на здійснення електронної роздрібно торгівлі лікарськими засобами, вартість доставки лікарського засобу [13]. Проте на офіційному вебсайті Держлікслужби України такий перелік відсутній.

Особливістю функціонування такого вебсайту також визначено можливість отримати консультацію фармацевта під час замовлення лікарського засобу [13]. Поряд із цим це положення Закону викликає певні побоювання у зв'язку з тим, що часто в Україні фармацевт і є представником дистрибуторської компанії лікарських засобів та отримує відсоток від продажу таких засобів.

Законом України від 17.09.2020 № 904-ІХ «Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» визначено лікарські засоби, які не підлягають електронній роздрібній торгівлі, зокрема: лікарські засоби, реалізація (випуск) яких громадянам здійснюється за рецептами лікарів (за винятком е-рецепту); лікарські засоби, обіг яких відповідно до закону здійснюється за наявності ліцензії на провадження діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; сильнодіючі, отруйні, радіоактивні та імунобіологічні лікарські засоби, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я [13].

Ще у вищезазначеному Законі важливою й обов'язковою умовою для суб'єкта господарювання, що має займатися електронною торгівлею лікарських засобів, визначено наявність власної служби доставки або укладеного договору про доставку зі службами доставки, які під час доставки зможуть забезпечити дотримання умов зберігання лікарських засобів, що визначені виробником, шляхом використання спеціального обладнання чи устаткування. Однак урахувавши те, що суб'єкт господарювання для того, щоб здійснювати електронну роздрібну

торгівлю лікарськими засобами, має виконати всі ліцензійні умови для отримання дозволу на таку діяльність, вважаю, що функція доставки має залишатися за таким суб'єктом господарювання з метою забезпечення якості лікарських засобів, що будуть реалізовуватися і доставлятися до кінцевого споживача. Це твердження знаходить своє підтвердження у положенні вищевказаного Закону, де зазначено, що саме суб'єкт господарювання, який має ліцензію на провадження господарської діяльності з роздрібно торгівлі лікарськими засобами, несе відповідальність перед кінцевим споживачем за збереження якості лікарського засобу та дотримання визначених виробником умов його зберігання, у тому числі під час доставки кінцевому споживачу лікарського засобу, реалізованого дистанційним способом, незалежно від того, здійснює він доставку власною службою доставки чи залучає для цього інших суб'єктів господарювання [13].

На жаль, поза увагою законодавця в адміністративно-правовому регулюванні електронної торгівлі лікарських засобів залишено безліч питань:

- 1) урегулювання питання доставки лікарських засобів, які відпускаються за рецептом;
- 2) урегулювання питання доставки лікарських засобів до кінцевих споживачів у частині забезпечення якості лікарського засобу;
- 3) захист кінцевого споживача від порушення правил відпуску та доставки лікарських засобів, а також від фальсифікованих та підроблених лікарських засобів;
- 4) урегулювання питання щодо притягнення особи до адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення правил відпуску та доставки лікарських засобів;
- 5) урегулювання питання щодо особливостей застосування реєстраторів розрахункових операцій під час доставки лікарських засобів споживачу.

Упровадження е-аптеки в Україні – важливий крок для забезпечення доступності лікарських засобів для кожного громадянина. Поряд із цим адміністративно-правове регулювання електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні не врегулює всі особливості такої торгівлі, що потенційно може загрожувати здоров'ю і безпеці населення. Україні в подальшому необхідно формувати ефективну державну політику для забезпечення функціонування е-аптек із використанням міжнародного досвіду у цій сфері, захисту споживачів та забезпечення якості е-аптек.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Державної стратегії реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2018 № 1022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1022-2018-%D0%BF?find=1&text=%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD#w1>.
2. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР. Дата оновлення: 29.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Пасечник О.В. Інтеграційно-правове регулювання обігу лікарських засобів у Європейському Союзі : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 ; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 22 с.
4. Волк Н.В., Світличний О.П. Адміністративно-правове регулювання фармацевтичної діяльності в Україні: шляхи вдосконалення : монографія. Київ : НУБіП України, 2018. 185 с.
5. Стрельченко О.Г. Публічне адміністрування сфери обігу лікарських засобів: адміністративно-правове дослідження : монографія. Київ : НАВС, 2020. 442 с.
6. E-pharmacy Market-growth, trends, Covid-19 impact, and Forecasts (2021–2026). URL: www.mordorintelligence.com/industry-reports/epharmacy-market.
7. Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями : Наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007 № 103. Дата оновлення: 02.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-07/ed20070419#Text>.
8. Щодо здійснення торгівлі через Інтернет-магазин : Лист Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва від 11.01.2014 196/0/20-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0196773-14#Text>.
9. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. Дата оновлення: 25.10.2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.
10. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібно торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 929. Дата оновлення: 11.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF#Text>.
11. Теремецький В.І., Дуліба Є.В. Роль СОТ у регулюванні світової торгівлі медичними засобами та приладами під час пандемії COVID-19. *Право і безпека*. 2020. № 1(76). С. 146–152.

12. Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібно торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2020 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2020-%D0%BF#n9>.

13. Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» : Закон України від 17.09.2020 № 904-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/904-IX#Text>.

14. Пояснювальна записка «Проект закону про внесення змін до статті 19 Закону України «Про лікарські засоби» щодо здійснення електронної роздрібно торгівлі лікарськими засобами» від 25.06.2020 № 3615-1. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69283.

15. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. Дата оновлення: 19.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.

16. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <https://www.dls.gov.ua>.

17. *Голос України*. 2020. № 189(7446). 13 жовтня. URL: http://www.golos.com.ua/edition_archive/2020-10.